

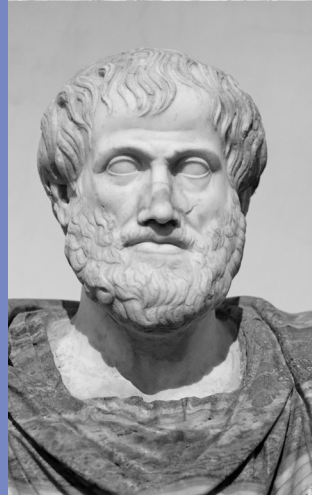
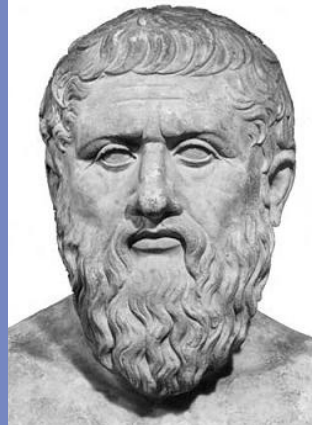

Uniwersytet
Wrocławski

Pro publico bono – idee i działalność

Pod redakcją
Macieja Marszała
i Jacka Przygodzkiego

Wrocław 2016

Pro publico bono – idee i działalność

Pro publico bono – idee i działalność

pod redakcją
Macieja Marszała i Jacka Przygodzkiego

Wrocław 2016

Komitet Redakcyjny

prof. dr hab. Leonard Górnicki – przewodniczący

mgr Bożena Górna – członek

mgr Aleksandra Dorywała – sekretarz

Recenzent: *dr hab. Grzegorz Ławnikowicz, UMCS*

© Copyright by Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Korekta: *Dorota Sideropulu*

Projekt i wykonanie okładki: *Karolina Drozd*

Skład i opracowanie techniczne: *Bartłomiej Siedlarz, Tomasz Kalota eBooki.com.pl*

Na okładce

Strona pierwsza okładki, od góry:

Platon, Platon aus Baumeister: Denkmäler des klassischen Altertums. 1888. Band III., Seite 1335 (gemeinfrei)

From German Wikipedia: de:Bild:Platon-2.jpg, źródło: Wikimedia Commons

Arystoteles, popiersie z marmuru, Roman copy after a Greek bronze original by Lysippos from 330 BC; the alabaster mantle is a modern addition, rzeźba znajduje się w Muzeum Narodowym w Rzymie, fot. Jastrow, źródło: Wikimedia Commons

Święty Tomasz z Akwinu, autor Fra Angelico, źródło: Wikimedia Commons

Marsyliusz z Padwy, autor nieznan, źródło: Wikimedia Commons

Strona czwarta okładki, od góry:

Jan Długosz, autor nieznan, obraz znajduje się w Muzeum Archidiecezjalnym w Przemyślu,

źródło: Wikimedia Commons

Niccolò Machiavelli, autor: Santi di Tito, obraz znajduje się w Palazzo Vecchio, źródło: Wikimedia Commons

Włodzimir Spasowicz, źródło: Wilhelm Feldman (1868-1919), Współczesna literatura polska 1880-1904, wyd. 1905, Wikimedia Commons

Wacław Bliżynski, autor L. Kędziński, fotografia portretowa pochodząca z archiwum Ilustrowanego Kuriera Codziennego 1918-1936, źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, Sygnatura: 1-R-193, Wikimedia Commons

Kardynał Adam Stefan Sapieha, autor nieznan, fotografia portretowa pochodząca z archiwum Ilustrowanego Kuriera Codziennego 1930, źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, Sygnatura: 1-R-161, Wikimedia Commons

Druk: *Drukarnia Beta-druk, www.betadruk.pl*

Wydawca

E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa.

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

ISBN 978-83-65431-30-1 (druk)

ISBN 978-83-65431-31-8 (online)

Spis treści

Maciej Marszał, Jacek Przygodzki	
Prawnicy o <i>pro publico bono</i>	9
Jarosław Rominkiewicz	
Pomoc społeczna w <i>polis</i> ateńskiej.....	13
Dobromiła Nowicka	
<i>Quid enim si publica utilitas ex hoc emergit?</i> Kilka uwag o informatorach w rzymskim prawie karnym	25
Paweł Wiązek	
<i>Zakat al-fitr</i> jako świadczenie dobroczynne w prawie islamu.....	37
Marcin Kusaj	
Bezpłatne armie obywatelskie w myśli teoretyków państwa i prawa na prze- strzeni wieków	47
Lech Dubel, Małgorzata Łuszczyńska	
Średniowieczne źródła współczesnych koncepcji dobra wspólnego.....	61
Tomasz Kruszewski	
Dziedziczość urzędów w heskim rodzie Frei von Dehrn	75
Piotr Jurek	
Dzieło Jana Długosza wyrazem służby dla państwa polskiego	89
Piotr Szymaniec	
Nauka prawa jako działalność <i>pro bono</i> . Uwagi na temat polskiej nauki prawa w latach 1807–1831	101
Tomasz Dolata	
Włodzimierza Spasowicza działalność <i>pro publico bono</i>	125
Marek Podkowski	
Działalność społeczno-gospodarcza ks. Wacława Blizińskiego w Liskowie (1900–1939)	135
Józef Koredczuk	
Realizacja zasady <i>pro publico bono</i> w konkordacie polskim z 1925 roku.....	147

Maciej Marszał, Mateusz Kępa

Polskie duchowieństwo katolickie wobec systemów totalitarnych ze szczególnym uwzględnieniem nauczania społecznego kardynała Adama Stefana Sapiehy 1926–1939..... 161

Andrzej Pasek

Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej jako przykład instytucji działającej *pro publico bono* 169

Marek Maciejewski, Łukasz Machaj

Dwudziestowieczna polska myśl polityczna o europejskiej jedności 179

Paweł Fiktus

Działalność prawnika *pro publico bono* w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na przykładzie mec. Jana Olszewskiego..... 195

Maciej Marszał
Uniwersytet Wrocławski

Jacek Przygodzki
Uniwersytet Wrocławski

Prawnicy o *pro publico bono*

Idea dobra wspólnego, którą zapoczątkował znakomity filozof i myśliciel polityczny Arystoteles, stanowi ciągle przedmiot rozważań dla teoretyków oraz historyków państwa i prawa. Przez wieki rolę zasady *pro publico bono*, jako podstawowej reguły funkcjonowania społeczności ludzkiej, rozwijali św. Tomasz z Akwinu, Niccolo Machiavelli, Jean Bodin, Andrzej Frycz Modrzewski, Jan Jakub Rousseau i wielu innych myślicieli politycznych. Dzisiaj zasada działania dla dobra wspólnego nie straciła na swojej aktualności. Temu zagadnieniu poświęcili swoje wystąpienia uczestnicy konferencji pt. *Pro publico bono – idee i działalność* zorganizowanej w dniach od 16 do 17 kwietnia 2015 roku w Polanicy Zdroju przez Instytut Historii Państwa i Prawa oraz Katedrę Doktryn Politycznych i Prawnych Wydziału, Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Konferencja ta inaugurowała cykl wydarzeń naukowych z okazji 70-lecia polskiej nauki we Wrocławiu. W naukowym spotkaniu oprócz pracowników Uniwersytetu Wrocławskiego gościnnie udział wzięli naukowcy z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie i Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu. Wystąpienia uczestników konferencji, rozszerzone o wnioski z dyskusji nad referatami, dały asumpt do niniejszej publikacji

Redaktorzy poszczególne teksty przedstawili w sposób chronologiczny, od najdawniejszych dociekań o dobru wspólnym do współczesności. Zgodnie z tym porządkiem tom otwierają rozważania Jarosława Rominkiewicza pt. *Pomoc społeczna w polis ateńskiej*. Autor w sposób interesujący i wnikliwy ukazał kilka odmian pomocy społecznej świadczonej przez państwo, a obejmujące przede wszystkim osoby najuboższe i sieroty wojenne. Polegała ona głównie na rozdawnictwie darmowego zboża oraz różnych formach zasiłków pieniężnych. Natomiast Dobromiła Nowicka ukazała zagadnienie pt. *Quid enim si publica utilitas ex hoc emergit? Kilka uwag o informatorach w rzymskim prawie karnym*. Autorka przedstawiła zarys problematyki traktowania informatorów w prawie rzymskim, a decydującym kryterium oceny ich działalności, aż do okresu poklasycznego, była zakładana użyteczność publiczna dostarczanych przez nich informa-

cji. Wśród artykułów nie zabrakło pozycji poruszających zagadnienie dobra wspólnego w innych, pozaeuropejskich kulturach religijnych i prawnych. Jako przykład może służyć wnikliwa analiza Pawła Wiązka na temat nieznannej w polskiej literaturze zasady *Zakat al-fitr* jako świadczenia dobroczynnego w prawie islamu. *Bezpłatne armie obywatelskie w myśli teoretyków państwa i prawa na przestrzeni wieków* to tytuł kolejnego tekstu autorstwa doktoranta z Katedry Doktryn Politycznych i Prawnych Uniwersytetu Wrocławskiego Marcina Kusaja. Autor w sposób analityczny zobrazował ideę powszechnego i bezpłatnego wojska od czasów najdawniejszych do dzisiaj. Przedmiotem kolejnych deliberacji była intrygująca kwestia średniowiecznych źródeł współczesnej koncepcji dobra wspólnego. Tematem tym zajęli się pracownicy naukowcy Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie Lech Dubel i Małgorzata Łuszczynska. Warte uwagi wydają się także ustalenia Tomasza Kruszewskiego na temat dziedziczości urzędów w heskim rodzie Frei von Dehrn i Piotra Jurka o działalności dla dobra państwa polskiego kronikarza Jana Długosza. *Nauka prawa jako działalność pro publico bono. Uwagi na temat polskiej nauki prawa 1807–1931* to tytuł kolejnego tekstu autorstwa pracownika Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Wałbrzychu Piotra Szymańca. Należy podkreślić zaangażowanie autora w dokładną analizę klimatu naukowego panującego na ziemiach polskich pierwszej połowy XIX wieku. Warto zwrócić uwagę na analizę działalności politycznej polskiego prawnika Włodzimierza Spasowicza w kontekście dobra wspólnego, której dokonał wrocławski historyk państwa i prawa Tomasz Dolata. Natomiast Marek Podkowski opisał dobroczynne poczynania wielkopolskiego społecznika ks. Wacława Błazińskiego w Liskowie w latach 1900–1939. Kolejna grupa tekstów poświęcona jest okresowi polskiego dwudziestolecia międzywojennego. Należą do nich rozważania Józefa Koredczuka na temat realizacji zasad *pro publico bono* w konkordacie polskim z 1925 roku oraz Macieja Marszała i Mateusza Kępy poświęcone polskiemu duchowieństwu katolickiemu wobec systemów totalitarnych ze szczególnym uwzględnieniem nauczania społecznego kardynała Adama Sapiehy w latach 1926–1939. W tym gronie znalazł się także tekst Andrzeja Paska poświęcony Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej jako przykładowi instytucji działającej *pro publico bono*. Dalej znajdziemy opracowanie Marka Maciejewskiego i Łukasza Machaja na temat idei jedności europejskiej w polskiej myśli politycznej w czasach II i III Rzeczypospolitej. Autorzy ukazali ciekawy wątek dyskusji nad integracją Polski z Unią Europejską w okresie poprzedzającym nasz akces do tej instytucji, jak również porównanie jej przebiegu z dyskursem publicznym po przystąpieniu naszego państwa do Wspólnoty Europejskiej. Książkę zamyka tekst Pawła Fiktusa, opisujący działalność społeczną adwokata Jana Olszewskiego związanego z opozycją antykomunistyczną w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Redaktorzy książki wyrażają nadzieję, że oddana do rąk czytelnika pozycja pt. *Pro publico bono – idee i działalność* przyczyni się do lepszego zrozumienia tej szczytnej idei wspólnoty ludzkiej. Redaktorzy pragną, aby dzieło to było nie tylko materiałem naukowym dla prawników, historyków, politologów, ale także dla polityków, którzy przecież zasadę *pro publico bono* powinni stosować w swojej codziennej działalności społeczno-politycznej na rzecz państwa.

[...] mamy do czynienia z pracą spójną, charakteryzującą się wysokim stopniem naukowej rzetelności. Merytoryczna ocena tekstów jest wysoka, choć, co oczywiste – nie jest identyczna. To zrozumiałe w przypadku tak obszernej monografii i tak różnorodnego zespołu twórców. Zdecydowana większość spośród nich wykazuje się nie tylko wysokim poziomem merytorycznym, ale także nienagannym warsztatem.

Z recenzji dr. hab. Grzegorza Ławnikowicza

ISBN 978-83-65431-30-1 (druk)
ISBN 978-83-65431-31-8 (online)